

Avtorica: Irena Porekar Kacafura

Vsebina

1. Splošno
2. Zakonodaja

1. Splošno

Varnost je neločljiva sestavina vsake dejavnosti ali sredstva. Sodoben koncept varnosti pri delu je razširitev pojma varnosti pri delu na pojem varnosti in ohranitve zdravja pri delu. Zaradi sprememb v načinu dela se težišče posledic dela seli od nezgod zaradi tehničnih vzrokov k nezgodam in zdravstvenim okvaram zaradi slabe organizacije dela. Vzroki nezgod so pri sedanjem stanju tehnike v največji meri povezani z delovnim sistemom. Organizacija dela brez improvizacij skupaj z zavarovanjem strojev zagotavlja varno delo. Elementi varnosti pri organiziranem delu so:

- varno obnašanje delavca,
- varen stroj,
- ustrezno okolje.

Nastale poškodbe, bolezni in škoda (vključno s požari) izvirajo iz sovpadanja objektivnih ter subjektivnih dejavnikov v delovnem procesu.

Z večanjem ravni tehniške varnosti prihajajo v ospredje zdravstvene posledice dela. Tudi novi Zakon o varnosti in zdravju pri delu (UL RS št. 56/99) prinaša spremembo v konceptu zagotavljanja varnega ter zdravega dela. Osnovni cilj tega zakona je zagotavljanje take ravni varnosti in zdravja pri delu, da delavec med delom ter po preteku delovne dobe ne bo prizadet zaradi opravljanja svojega dela. To lahko dosežemo s tehničnimi in zdravstvenimi ukrepi delodajalca ter vzgojo in

usposabljanjem delavcev, pri čemer mora biti delovno mesto prilagojeno delavčevim zmožnostim in zagotavljati varno opravljanje dela.

2. Zakonodaja

Zakon o varnosti in zdravju pri delu (UL RS št. 56/99)

S tem zakonom se določajo pravice in dolžnosti delodajalcev ter delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepi za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. V zakonu so določeni tudi organi, pristojni za varnost in zdravje pri delu.

V splošnih določbah zakona so opredeljeni pojmi, kot so delavec, delodajalec, delovno okolje, delovna oprema itd. V temeljnih načelih je v zakonu predpisano, kaj je delodajalec dolžan zagotoviti delavcu za varno in zdravo delo (ocenjevanje tveganj, prilagajanje dela posamezniku, prilagajanje tehničnemu napredku itd.) ter kaj je delavec dolžan spoštovati (izvajati mora ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, opravljati delo pazljivo, tako da varuje svoje življenje in zdravje ter življenje in zdravje drugih oseb, uporabljati mora varnostne naprave in osebno varovalno opremo pri delu).

Nekatere obveznosti delodajalca

- Vsak delodajalec mora v pisni obliki izdelati in sprejeti izjavo o varnosti, s katero določi način in

ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, ter jo dopoljevati ob vsaki novi nevarnosti in spremembi ravni tveganja.

- Delodajalec zagotavlja varnost in zdravje pri delu zlasti tako, da npr. zaupa strokovnemu delavcu opravljanje nalog varnosti pri delu in pooblaščenemu zdravniku naloge varovanja zdravja pri delu, sprejme ukrepe za zagotavljanje požarnega varstva, izdaja navodila za varno delo, usposablja delavce za varno delo, zagotavlja delavcem sredstva in opremo za osebno varnost pri delu, zagotavlja periodične preiskave delovnega okolja, periodične preglede in preizkuse delovne opreme ter zdravstvene preglede delavcev.
- Delodajalec sme dati nevarne snovi v uporabo delavcem le pod pogojem, da so opremljene z listino v slovenskem jeziku, v kateri je proizvajalec oziroma dobavitelj v skladu s posebnimi predpisi navedel vse varnostno-tehnične podatke, ki so pomembni za ocenjevanje tveganja pri delu s temi snovmi, in da so zagotovljeni vsi varnostni ukrepi, ki jih določa listina.
- Delodajalec mora delavca usposobiti za varno opravljanje dela ob sklenitvi delovnega razmerja, ob razporeditvi na drugo delo, ob uvajanju nove tehnologije in novih sredstev za delo ter ob spremembi v delovnem procesu, ki lahko povzroči spremembo varnosti pri delu. Preizkus teoretične in praktične usposobljenosti za varno delo preverja delodajalec na delovnem mestu (rok za občasne preizkuse ne sme biti daljši od dveh let).
- Delodajalec mora delavcem ali njihovim predstavnikom omogočiti, da sodelujejo pri obravnavi vseh vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela, v skladu z zakonom in drugimi predpisi.

Nekatere pravice in dolžnosti delavcev

- Delavec ima pravico in dolžnost, da se seznanja z varnostnimi

ukrepi in ukrepi zdravstvenega varstva ter da se usposablja za njihovo izvajanje.

- Delavec ima v primeru neposredne in neogibne nevarnosti za življenje ter zdravje pravico ustrezno ukrepati, skladno s svojim znanjem in tehničnimi sredstvi, ki jih ima na razpolago, ter zapustiti nevarno delovno mesto, delovni proces oziroma delovno okolje.
- Delavec ima pravico odkloniti delo (npr. če ni bil seznanjen z vsemi nevarnostmi, če mu grozi neposredna nevarnost za življenje in zdravje).
- Delavec mora upoštevati predpisane varnostne ukrepe, uporabljati predpisana sredstva in opremo za osebno varnost pri delu in se odzvati na zdravstvene preglede (če delavec ne ravna v skladu s predpisi, huje krši obveznosti iz delovnega razmerja, zaradi česar mu lahko delovno razmerje preneha).
- Delavec mora delodajalca pisno ali ustno prek svojih predstavnikov takoj obvestiti o vsaki pomanjkljivosti, škodljivosti, okvari ali o drugem pojavu, ki bi lahko pri delu ogrozil njegovo ali zdravje in varnost drugih delavcev.

Delodajalec mora hraniti vso dokumentacijo, predpisano po tem zakonu, in voditi različne evidence (npr. o periodičnih preizkusih in pregledih delovne opreme, sredstev ter opreme za osebno varnost pri delu, o opravljenem usposabljanju za varno delo in preizkusih praktičnega znanja, o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev).

V sestavi ministrstva, pristojnega za delo, deluje tudi Urad Republike Slovenije za varnost in zdravje pri delu. Pri Vladi Republike Slovenije pa je kot strokovno posvetovalno telo ustanovljen Svet za varnost in zdravje pri delu.

Dokler ne bodo izdani izvršilni predpisi o varnosti in zdravju pri delu, se uporabljajo, če niso v nasprotju z

določbami tega zakona in drugimi predpisi, še določeni izvršilni predpisi, ki so navedeni v 65. členu tega zakona (npr. Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, UL SRS št. 35/88, Pravilnik o ukrepih in normativih za varstvo pri delu z delovnimi pripravami, UL SFRJ št. 18/91).

Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (UL RS št. 30/00)

Pravilnik določa vsebino izjave o varnosti z oceno tveganja, s katero delodajalec določi način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Osnovni namen je odkrivanje oziroma razvrščanje tveganj na posameznih delovnih mestih in območjih s povečanim oziroma nesprejemljivim tveganjem z namenom odpravljanja tveganj po prioriteti. Namen ocene tveganja je dosežen tedaj, ko smo v delovnem procesu spoznali, opredelili in ovrednotili nevarnosti in škodljivosti (6. člen pravilnika opredeli nevarnosti, kot so npr. mehanski dejavniki, električna energija, nevarne snovi, fizikalni dejavniki itd.) ter na tej osnovi predvideli in izvedli program ukrepov za njihovo odpravo ali zmanjšanje. Temu mora slediti še kontrola realizacije ukrepov in presoja njihove učinkovitosti, kar izvedemo ob ponovni oceni tveganja, s katero zvišamo stopnjo varnosti. Pri oceni tveganj ne gre za iskanje napak, ampak za iskanje možnosti in načinov, da bi izboljšali razmere, za iskanje inovativnosti pri delavcih in splošno spodbujanje delavcev k višji zavesti ter pripadnosti podjetju.

Vsi delodajalci morajo po tem pravilniku uskladiti svoje obveznosti najkasneje do 31. 12. 2001. Da bo vsebina izjave o varnosti z oceno tveganja v muzejih zajemala vse potencialne nevarnosti pri delu v konservatorsko-restavratorskih delavnicah, bodo konservatorji-restavratorji morali znati natančno opredeliti nevarnosti iz 6. člena tega pravilnika, ki spremljajo njihovo delo.